

בית דין ירושלים

לדיני ממונות ולבירור יוחסין

מקום הדיון כשהתובע והנתבע משני מקומות
והתובע תבע בעירו, והנתבע מבקש לדון בעיר אחרת
למרות שיש בתי דין בעירו

תיק ממונות מס' 1130-סח

(מחד' כא חשון)

התובע: ו', ע"י ב"כ עו"ד פוגל
הנתבעים: 1. א' ואשתו, אשדוד. 2. רשת "בי"ת" שלה סניפים בכל הארץ

נושא הדיון

תובע הגר בפרבר ירושלים, תבע בבית דין זה את א' ואשתו הנרים באשדוד, ואת רשה חנויות "בי"ת" שאחד מסניפיה הוא בירושלים, על גניבה יצירתית של פטנט הרשום על שם התובע, ומכירתו ברשת החנויות ללא רשות התובע, ובכך מפסיד התובע וניזוק. התובע בקש צו מניעה כנגד הנתבעים שלא לייצר ו/או למכור את המוצר בטרם בירור בדין תורה. בית הדין הוציא את הצו כמבוקש, ועל פי כללי צוי המניעה הנהוגים בבית הדין.

א' השיב במכתב שברצונו לדון בבי"ד של הגרנ"ק בבני ברק. התובע השיב על כך שאין לנתבע זכות להעביר את הדיון לבי"ד בעיר שאינה של הנתבע ולא של התובע, מה גם ששאר הנתבעים לא השיבו כלל על התביעה, כאשר אחד מהם, רשת "בי"ת", יש לה סניף בירושלים.

החלטת ביניים

אין לנתבע זכות להעביר את הדיון מעירו של התובע לעיר אחרת שאינה לא של התובע ולא של הנתבע, מה גם ששאר הנתבעים לא השיבו כלל, ואחד הנתבעים, רשת חנויות "בי"ת", שאחד מסניפיה בירושלים, לא השיבו כלל לתביעה.
הצדדים הוזמנו לדיון נוסף בהזמנה שניה.

(-) טוביה גולדשמיד

(-) דוד יהושע קניג

(-) אברהם דוב לוי, אב"ד

התפתחות לאחר מתן צו המניעה והחלטת בית הדין

הנתבעים לא הופיעו לדיון שנקבע בהזמנה השניה, וצד א' בקש רשות לפנות לערכאות מאחר שצד ב' מפר את צו המניעה שניתן ע"י בית הדין, וממשיך למכור את המוצר ברשת "בייט". כראיה, הוא מציג חשבונית קניה מיום אתמול מסניף ירושלים של הרשת עבור המוצר הנידון.

החלטה

לאור הפרת הצו של בית הדין, מתיר בית הדין לתובע לפנות לכל מקום שימצא לנכון כנגד הנתבעים.

(-) שמשון גרוסמן

(-) יהושע ווייס

(-) אברהם דוב לוי, אב"ד

התפתחות נוספת

התובע הגיש תביעה לביהמ"ש בירושלים נגד רשת "בייט" (שהפרה את צו המניעה של בית הדין, וניתן היתר לתובעה בכל מקום), ונגד א' ואשתו, וקבל שם צו מניעה כנגד הנתבעים (יצוין שביהמ"ש בירושלים קבל את התביעה למרות שמקום מושבם של חלק מהנתבעים הוא בערים אחרות).

רשת "בייט" מבקשת מבית הדין לחזור בו מהחלטתו ליתן רשות לתובע לפנות לכל מקום בגלל הפרת צו המניעה, מאחר - ולטענתה - לא קבלה אף פעם את הזמנות בית הדין ולא את צו המניעה, וממילא לא הפרה את צו בית הדין. היא מבקשת לדון בבי"ד היושב בירושלים ומורכב מדייני ביה"ד של הגרנ"ק בב"ב, ולטענתה זהו בי"ד קבוע בירושלים.

התובע הציג קבלה על קנית המוצר בחנות של הנתבעים מתאריך שלאחר הדיון בביהמ"ש, שאז בודאי כבר ראו הנתבעים את צו המניעה. ב"כ צד א' מצהיר שהוא עצמו מסר את צו המניעה במועד קבלתו יחד עם ההזמנות לדיון, לסניף של הנתבעים בירושלים.

בית הדין הודיע לנתבעים שגם אם ביה"ד שהציעו נחשב בי"ד קבוע בירושלים - עובדה שלא הובררה כלל - וגם אם אין חשש של תיאום עמדות בטרם דיון, מ"מ הרשות לצד א' לפנות לכל מקום ניתנה לו אחרי שהפר את צו המניעה.

השאלות לדיון

- א. כללי צוי המניעה הנהוגים בבית הדין, ומקור הדין.
- ב. העתקת פטנט רשום ללא רשות הממציא.
- ג. האם על התובע לילך אחר הנתבע גם לעיר שאינה עירו של הנתבע.
- ד. תבע כמה נתבעים ואחד מהם גר בעירו של התובע, האם צריך התובע לילך לעירו של אחד מהנתבעים האחרים.

תשובה

כללי צוי המניעה הנהוגים בבית הדין

- א. אם בא לד לצי"ד ומצקש לדון עם בעל דינו בד"ת, וטוען שעד מועד הדיון עלול להפסיד את כסף התביעה, או שעלול להיזק ע"י ה"ד השני, מקבלים את צקשתו ופוסקים לו עיקול או מניעה נגד ה"ד השני עד לדיון, באותו נושא שהתובע עלול להפסיד או להיזק, וזאת צמעמד לד אחד ומצלי לשמוע טענות נגדיות, תוך כדי קביעת מועד לדיון בין ה"דדים צמועד קרוצ ככל האפשר.
- ב. לו עיקול או מניעה אינו מהווה פס"ד סופי, מה גם שהול"א צמעמד לד אחד בלבד. ה"ו משמש ככלי עזר לבית הדין כדי למנוע הפסדים ונזקים למצקש עד למועד הדיון. לפיכך אין בית הדין מו"א או עיקול או מניעה ללא קביעת מועד לדיון בין ה"דדים, ומפקיע את ה"ו צמקרה שהמצקש גורס להארכת הזמן צלי דיונים.
- ג. כדי למנוע הפסד ל"ד השני כתול"א מ"ו עיקול או מניעה צמקרה של תביעה קנטרנית וש"אין צה ממש, מחוייב המצקש להפקיד סכום כסף שימשש לפרעון הפסדים של ה"ד השני כתול"א מ"ו העיקול או המניעה, אם יתברר שהתביעה היתה קנטרנית ומשוללת יסוד, וש"אכן נגרמו לו הפסדים מה"ו.
- ד. צמקרים מסויימים מסיר בית הדין את ה"ו צטרס דיון: אם התברר לבית הדין כי צצקשה להול"א ה"ו העלים המצקש מבית הדין פרטים חשובים צענין שיש צהם לשנות את התמונה: אם ה"ד השני חותם על כתב צוררות ומשליש לבית הדין את סכום התביעה, או מתחייב להחזיר את המ"צ לקדמותו אם יפסוק כך בית הדין, ומצקש להסיר את ה"ו מכיון שגורם לו הפסדים מיותרים.
- ה. אם לאחר הול"א ה"ו ע"י בית הדין מצקש ה"ד השני לדון צצ"ד אחר, והמצקש מוכן לכך, ה"ו נש"א צתוקפו עד לדיון בין שני ה"דדים צצ"ה"ד שצקש ה"ד השני, צתנ"א שהמצקש יפנה לאותו צ"ד צתוך ימים ספורים. אם המצקש לא פנה לצ"ה"ד האחר באותם ימים שנקצעו, מפקיע בית הדין את ה"ו שנתן.
- ו. אם עמד המצקש על זכותו לדון צצ"ת דין זה על תוקפו של לו העיקול או המניעה, משום שלענין זה ה"ד המצקש להסיר את ה"ו דינו כתובע, גם אם צעיקר הדיון דינו כנתבע, נענה בית הדין לכך.

ז. הרכב של זבל"א שקבלו עליהם ה'דדים יש לו תוקף של ז"ד גם לענין או עיקול או מניעה. אבל זבל"א שזירר התובע לעצמו זלי הסכמת הנתבע אין לו תוקף של ז"ד, ואין לו כח לפסוק או עיקול או מניעה.

מקור ההלכה לצוי מניעה

כתב הרא"ש ז"ק פ"ק סי' ה: וכן מלאתי בשם הגאון ז"ל כתוב: דתקנתא דרצנן הוא, באינש דמפסיד נכסיה, משום השבת אבידה. ולי נראה דלא לריכנא לתקנתא דרצנן אלא דין גמור הוא, שחייב אדם להליל עשוק מיד עושקו בכל טלדקי דמאי למיעבד. וכ"כ בשו"ת הרא"ש כלל לו סי' ד. וכתב בשו"ת מהרש"ך ח"ג סי' נח שדן בשאלה אם כל בית דין רשאי לעכב או רק ז"ד מוחזק ומומחה, עפ"י מש"כ במ"מ מלוה ולוה פ"ב ה"ד שהדיין יש לו לחתוך הדין לפי האמת אפילו חוץ מן הדין, שאין בכל ז"ד כח בזה אלא"כ הוא ז"ד חסוב ומוחזק בחכמה וחסידות, ומסיק המהרש"ך דמ"מ האמת הוא שכל דיין או בית דין סגי לעכב אע"פ שלא יהיה כ"כ מוחזק ומומחה. ודייקו צפ"ד כרך ב עמ' 73 שגם דיין יחיד רשאי לעכב כדי להליל עשוק מיד עשקו, לפי שמעשה העיכוב אינו ככל מעשה ז"ד הדין לחייב את החייב מעלם הדין, אלא מעשה עפ"י הלכה מיוחדת להליל עשוק מיד עשקו. ובשו"ת דברי חיים מלאנו ח"ב סי' ז כתב: מנהגנו לעקל אפ"י על טענה כל דהו.

וכיון שזו עיכוב אינו ככל מעשה ז"ד הדין לחייב את החייב מעלם הדין, אלא מהלכה מיוחדת כדי להליל עשוק מיד עשקו, ע"כ רשאי הדיין - ואף חייב - להליל העשוק גם במעמד נד אחד בלבד, עד לזירור הדין בז"ד.

ב. בשו"ת עמודי א"ש (להגאון מו"ה אברהם שמואל מאיישישאק אב"ד דראסיין) ח"א עמ' סו על דבר איש אחד שלמד מלאכת הלביעה והפריז כסף רב עי"ז מהחל ועד כלה, וכתב בספר את כל פרטי הסממנים וסדר המלאכה, והנה איש אחד גנב לספר הנ"ל והעתיקו כדמותו וללמו ולמד ממנו מלאכת הלביעה, והחזיר אח"כ את הספר לזעליו, ותבעו בעל הספר זדין שהוליא הולאה רבה על זה, וגם הוא ירד לאומנתו ותובע שיחזיר לו גם להעתק. והשיב שהדבר פשוט שאין לחייב לגנב רק להשיב מה שגנב אבל לא לשלם מאומה בעד מה שנהנה שהעתיק ספרו, וגם ודאי שאינו חייב להחזיר ההעתק לנגזל כי המטלטלין הנגזלים או הנגנבים והשתמש בהם הגנב או הגזלן לא מחזירים רק מה שגנבו או גזלו לבד, אבל זכו בהרויח והוא מתקנת השבים וכו'. ע"כ.

וכתב ע"ז אחמו"ר הגרצ"ל ז"ל בפס"ד ירושלים כרך ב עמ' קח: ולדידי ז"ע, נהי דמדין גזילה לא מחייב לקיים מלות השצה על ההעתק, אבל ההעתק הוא רכשו של בעל הספר, וכשם שאין רשות למי שהוא להדפיס ולהחזיר את הספר זלי רשות של המחבר, ואם ישתמש המו"ל בפילמים ויהדיר את הספר זלי רשות של המחבר ה"ז גזל כן לפי דעתי העניה ילטרך להחזיר את ההעתק אף שהניר של ההעתק הוא של המעתיק, דאין כאן ניר אלא ספר, והספר הוא של המחבר. ע"כ.

נימוק הלכתי זה יש בו די כדי להיענות לבקשת התובע להולאת לו מניעה כנגד הנתבעים.

ג. פסק הרמ"א בשו"ע סי' יד סעי' א', עפ"י מהרי"ק שורש א': התובע לריך לילך אחר הנתבע אם הוא בעיר אחרת. וכתב הלבוש שם שזו תקנה שתקנו הגאונים אחר חתימת התלמוד שלא יתן עני עיניו צעשיר ויתבעהו תביעה ריקנית וילטרך לצוא למקומו ומפני הטורח יתפשר עמו, אבל מעיקר הדין היה התובע זכאי לכופ את הנתבע להתדיין במקומו משום עצד לזה לאיש מלוה (ועיי' שו"ת הרשב"א ח"ב סי' שד"מ). ומהריב"ל ח"ג סי' לו, וכן בכנה"ג שם הגה"ט אות כא בשם הרבה פוסקים, כתבו שהתקנה היא משום שהנתבע יישמע יותר לצי"ד שבמקומו שהוא כפוף לו מאשר לצי"ד שבמקום אחר. ובהגר"א על השו"ע שם ס"ק יח ליי"ן לצי"ק מו ב מאן דכאיב ליה כאיבא אזיל לצי אסיא.

וכשאין צי"ד בעירו אם לריך להזמינו למקום הקרוב דוקא, כתב במרדכי סנהדרין סו"ס תשט בשם מ"ו אלופנו המסובל הר"ר עזריאל בן החסיד ר' יחיאל שהתובע את הצירו ומזמינו לקהילות, אם הוא מתביעת ממון יכול לומר לא אדון חוץ לעירי כיון שיש צי"ד כשר "אז למקום הקרוב אם אין שם צי"ד כשר". וכ"כ בשו"ת מהרי"ק החדשות סי' יז דפשיטא שאין יכולין לכופ הנתבע ללכת לצי"ד הרחוק במקום שיש צי"ד קרוב לו, דלמה יטריחו הנתבע על חינם. ועיי' אלפי מנשה חו"מ סי' יד סעי' א'.

וזיה"ד באשדוד כתבו בפס"ד (צתיק תשמ"ג 1058) שזכותו של הנתבע היא אך ורק לדרוש שהתדיינות תהיה בעירו, ולא בעיר אחרת, שזוה לא שייך הטעם של המהריב"ל הנ"ל. ועיי' "משפטיך ליעקב" ח"ה סי' ל אות ג שאם בעירו של הנתבע יש צתי דין והוא בוחר צי"ד שבעיר אחרת, ניכר רלונו לגרוס הולאה לתובע וכן להתחמק מלהתדיין, ולא אזלינן בתר ברירת הנתבע (ועיי' פד"ר כרך יט עמ' 36 אם הצי"ד נמלא במרחק נסיעה של פחות ממרחק הליכה של שלוש פרסאות, אם נחשב לאותה העיר. ועיי' תפארת ישראל פסחים פ"ט מ"א אות ו).

ד. ב"תקנות הדיון" של צתי הדין הרבניים סעי' ט נאמר: במשפט נגד נתבעים אחדים, הצרירה ציד התובע לתבוע במקומו של אחד הנתבעים העיקריים וכו'. ועיי' שו"ת צרכת חיים סי' נג שיכול התובע לתבוע כל אחד מהנתבעים בעירו שלו.